

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Marine Harvest Norway AS
Postboks 4102 Sandviken
5835 BERGEN

Vår dato: 05.02.2016

Vår ref.: 201303688-15

Arkiv: 313

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler:

Frank Jørgensen

Tlf 22 95 94 31

Marine Harvest Norway AS (MHN) - Midlertidig tillatelse til opprettholdelse av fiskesperre i Vikvassdraget i Roan kommune i Sør-Trøndelag

Vi viser til deres søknad av 2.6.2014 om tillatelse til å opprettholde fiskesperre i Roan kommune i Sør-Trøndelag

Om søknaden

Marine Harvest Norway AS (MHN) søker etter vannressursloven § 8 om å beholde fiskesperren i utløpet av Nedre Vikvatnet på permanent basis. Subsidiært om en tillatelse til på beholde fiskesperren i 10 nye år. Vikvassdraget ligger i Bessaker i Roan kommune i Sør-Trøndelag.

Marine Harvest AS har en konsesjon etter vannressursloven til vannuttak fra og regulere Nedre Vikvatnet med 2,6 meter. På midten av 80-tallet ble det opprettet en fiskesperre i Nedre Vikvatnet uten konsesjon fra NVE. Den 15. april 2005 fikk Marine Harvest AS en midlertidig tillatelse til å opprettholde fiskesperren i Vikvassdraget fram til 31.12.2015. De søker nå om å videreføre denne praksisen.

Bakgrunn

Settefiskanlegget på Bessaker ble startet i 1980 og er i dag MHNs største settefiskanlegg i Midt-Norge. I 2002 utvidet anlegget fra 1 til 2,5 millioner settefisk per akvakulturkonsesjon. Anlegget i Bessaker har to akvakulturkonsesjoner, Bessaker og Vikbukta, med en samlet produksjon på 5 millioner settefisk. Øvre og midtre del av Vikvassdraget reguleres til produksjon av kraft av Trønderenergi og i nedre del har MHN sitt settefiskanlegg etablert sitt vanninntak i Nedre Vikvatnet. Nedbørfeltet ved inntaket til MHN er beregnet til 24 km².

Tidligere var det et krav fra mattilsynet at vill anadrom fisk ikke skulle gå opp i vannkilden til et settefiskanlegg. Fiskesperrer ble i mange vassdrag et nødvendige tiltak for å hindre smitte fra villfisk til oppdrettsfisk. Mange fiskesperrer ble etablert uten at NVE ble kontaktet og noen fikk en midlertidig tillatelse, begrenset i tid i påvente av bl.a. ny teknologi. I dag er det ikke lov å stenge for fiskens frie gang uten konsesjon fra NVE, jf. laks og innlandsfiskeoven § 36.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor

Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge

Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord

Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør

Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest

Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst

Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

En fiskesperre som forkorter lakseførende strekning i et vassdrag er konfliktfylt og i dag ikke et absolutt krav. Det finnes alternativer, og NVE har i brev til hele settefisknæringen den 16.12.2008, formidlet at fiskesperrer i de fleste tilfeller er uønsket. Sjørreten er på sterk tilbakegang i det aktuelle området og både miljø- og vassdragsforvaltningen legger betydelig vekt på å ivareta disse populasjonene.

Ifølge Miljødirektoratet har fangstene av sjørret blitt kraftig redusert i perioden 2004 – 2013. De to siste årene har fangstene på Vestlandet og i Midt-Norge vært nede i omtrent en firedel av gjennomsnittet for perioden 1993 – 2003. I enkelte regioner, viser overvåking at bestandene er så reduserte at de er truet av utryddelse. Samtidig er det et nasjonalt mål at de ville bestandene av anadrom laksefisk skal opptre i levedyktige bestander. Målet gjelder alle vassdrag der artene finnes i selvreproduserende bestander, og det skal være et naturlig høstbart overskudd.

Tilbakegangen skyldes flere forhold ifølge Miljødirektoratet. Påvirkninger som vassdragsreguleringer og andre fysiske inngrep, jordbruksforurensning og lakselus er de mest vanlige i dag. Lakselus regnes som den største, kjente trusselen mot sjørret, spesielt i områder og regioner med høy oppdrettsvirksomhet. Havforskningsinstituttet avgir årlig en rapport hvor blant annet risiko for negativ påvirkning fra lakselus på sjørret vurderes. Rapport for 2014 «Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2013» tyder på risiko for høy dødelighet av sjørret på grunn av lakselus i området fra Hardanger til Nordland.

Potensialet for å få en økning av bestanden ligger delvis i å rydde opp i gamle inngrep som bekkelukkinger, oppgangshindringer, tørrlegginger og forurensning.

NVE mener i utgangspunktet at det ikke skal etableres installasjoner som hindrer anadrom fisk å gå opp i vassdraget uten at det er særlige grunner til å holde vassdraget sperret. Vikvassdraget er fra naturens side et anadromt vassdrag og selv om produksjonsgrunnlaget for anadrom fisk er begrenset, mener NVE at vassdraget vil ha en viss verdi for sjørreten i området, både som gyte- og oppvekstområde og til overvintring.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt til lokale myndigheter, interesseorganisasjoner og berørte parter for uttalelse. NVE har vært på befaring i området den 4.11.2014 sammen med representanter for søker, Roan kommune, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, grunneiere og brukere av området.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Roan kommune gjorde følgende vedtak i kommunestyret den 15.10.2014:

(...)

«Tiltaket ligger i LNF-2-sone i henhold til gjeldende kommuneplan. I forhold til vanlig kommunal saksbehandling er tiltak som ikke hører inn under landbruk, natur eller friluftsliv betinget av at det gis dispensasjon fra arealformålet. Området er ikke nevnt i kommuneplanens pkt 5.4.7. båndleggingsområder, og er heller ikke tatt med i samme plan's oversikt som angir særlige framtreddende interesser, (dette i motsetning til Skjøråffjorden/Nordskjørelva og Brandsfjorden/Teistin og Straumselva)

Tiltaket ligger i umiddelbar nærhet av kommunens grunnvannsuttak for Vik-Bessaker- Storvik. I og med at søknaden ikke gjelder tillatelse til uttak av vann eller regulering av Nedre Vikvatnet, men kun fiskesperren som sådan, vil søknaden ikke ha betydning for dette. Innretningen «fiskesperre» vil selvfølgelig ha betydning for fisken i vassdraget, da dette er hele hensikten med tiltaket.

Tiltaket ligger i nærheten av en mye benyttet badeplass.»

(...)

«Endelig vedtak:

Roan kommune anbefaler at Marine Harvest Norway AS får tillatelse til opprettholdelse av fiskesperren i Vikvassdraget på varig basis.

Begrunnelse: Det er i kommunens interesse at bedriften gis de beste betingelser for sin virksomhet.»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag uttaler følgende i sin høringsuttalelse av 26.9.2014:

(...)

«Fylkesmannen mener, i tråd med uttalelser fra NVE, at fiskesperre må anses som en midlertidig løsning i og med at teknologi for renseanlegg i prinsippet har gjort fysiske barrierer avleggs. Fiskesperren bør fjernes og inntaksvannet til smoltanlegget renses. Dette for å sikre best mulig vilkår for fisken, og for å unngå ytterligere forringelse av miljøtilstanden i vassdraget. Dersom sperren fjernes bør det også legges til rette for at anadrom fisk og ål kan vandre til og fra Nedre Vikvatnet.

Dersom konsesjonen på fiskesperren eventuelt forlenges må det stilles vilkår om å forbedre rekrutteringen av anadrom fisk i Vikelva, samt å opprette vandringsveg for ål til og fra Nedre Vikvatnet. Minstevannføringen bør også stabiliseres helt, og det bør være mulig å kontrollere vannføringen på en enkel måte.»

Fosen naturvernforening uttaler følgende i brev av 14.9.2014:

(...)

«Søker har ikke opplyst at settefiskproduksjonen nå søkes tredoblet til 15 mill stk. pr. år. Dette vil påvirke recipienten i negativ retning med økning i organisk stoff og næringssalter. Fosforutslippet øker med 70% og nitrogen øker med 27%. Dette, samtidig med at sjørretbestanden generelt stuper, må bety at det er nødvendig med tiltak som kan hjelpe bestanden. Her i Vikvassdraget kan fjerning av fiskesperren være til hjelp. Det kan ellers være aktuelt med flere tekniske inngrep i de ulike aktuelle elvestrekninger med gytemuligheter; i Vikelva mot sjøen (400 m), strekket mellom Vik kraftstasjon og Nedre Vikvannet og vannet i overkant og i tillegg Setermarkbekken. Dette bør Marine Harvest engasjere seg i enten fiskesperren beholdes eller ikke.

Søker oppgir en omsetning på 40 mill kr i året og en andel på 5% av selskapets settefiskproduksjon. Med en tredoblet produksjon vil omsetningen øke. Det kan derfor ikke skyldes på økonomi for å unngå fjerning av fiskesperre og montering av UV- anlegg. Renseanlegg til ca. en tredjedel av årlig omsetning er en relativ liten investering sammenlignet med lignende næringslivaktivitet. Renseanlegg er ellers nokså vanlig ved andre settefiskanlegg,

f. eks ved Sagafossen i Rissa der Lerøy har et settefiskanlegg med vanninntak oppom en stor foss.

I følge Naturmangfoldloven § 11 skal tiltakshaver bære kostnadene ved miljøforringelse dersom det ikke er urimelig, og det synes ikke å være tilfelle i denne saken. Det er heller ikke å regne som relativt høyt beløp for et renseanlegg.

NVE har uttrykt et generelt ønske om innstramning når det gjelder tillatelse til fiskesperre. Etter vårt syn vil det gi flere fordeler enn ulemper å fjerne fiskesperren. Søkers investering i renseanlegg er ikke urovekkende kostbart i denne forbindelse. Naturmiljøet vil nyte store fordeler. Søker fokuserer mye på laks, men den store gevinsten vil helst være på sjørret og ørret. Det kan igjen by på muligheter for mer fritidsfiske i Vikvassdraget. Sweco oppgir et potensiale i Nedre Vikvatnet for ca. 800 sjørretsmolt pr år. Det ville i tillegg vært en fordel å få økt minstevannføringen i Vikelva.»

Tilleggsinformasjon

I forbindelse med Marine Harvest Norway AS (MHN) sin konsesjonssøknad, offentlig ettersyn og NVEs sluttbefaring ba NVE MHN om å redegjøre for et alternativ som tar sikte på å fremtidig fjerning av fiskesperren og bedre forholdene for anadrom fisk i vassdraget. MHN har redegjort for dagens situasjon i vassdraget og en mulige løsning for fjerning av fiskesperren i brev av 30.10.2015. Redegjørelsen er sammenfattet av NVE:

MHN ønsker primært å opprettholde sin søknad om en tidsubegrenset tillatelse til opprettholdelse av fiskesperren på følgende begrunnelse:

- Det er ikke bestander av laks eller sjørret oppstrøms fiskesperren i dag.
- Regulering og oppdemming av området har medført at det bare ved høye vannføringer kan gå fisk opp i Vikvatnet, selv om fiskesperren blir fjernet. Dette skyldes demningen i utløpet av Nedre Vikvatnet.
- Det er begrensede muligheter for etablering av nye bestander av anadrom fisk i Nedre Vikvatnet med innløpsbekker, med mindre det tilrettelegges for dette.
- I følge rapport fra SWECO vil en kunne oppnå en produksjon på ca. 400-800 sjørretsmolt per år.
- MHN mener at de miljømessige fordelene ved å fjerne fiskesperren er knapt målbare.

MHN viser imidlertid forståelse for NVE sitt syn i denne saken og har subsidiært lagt fram et forslag til fremdriftsplan for tilrettelegging for at anadrome fiskearter i fremtiden skal kunne vandre opp i Nedre Vikvatnet:

- MHN har søkt om utvidet konsesjonsvolum ved settefiskanlegget i Bessaker og i den forbindelse planlegges det å bygge om settefiskanleggene (Bessaker og Vikbukta med samme vannressurs) til resirkuleringsanlegg. Dette er planlagt i en tottrinnsprosess fram mot 2023.
- Som siste ledd i dette arbeidet planlegges det å installere et UV-basert desinfeksjonsanlegg for rensing av inntaksvann. Desinfeksjonsanlegget er planlagt å stå ferdig i 2025. Det er da behov for en overgangsperiode frem til 31. desember 2027 hvor det nye anlegget og rensing testes ut og optimaliseres.

- MHN er innforstått med og aksepterer at fiskesperren fjernes f.o.m 1. januar 2028. På det tidspunktet skal det også være etablert luker i, eller passasje rundt demningen for oppgang av anadrom fisk til Nedre Vikvatnet.
- MHN vil så snart som praktisk mulig gjennomføre tiltak med formål om å bedre gyteforhold i Vikelva nedstrøm fiskesperren.

NVEs vurdering

Under offentlig høring av konsesjonssøknaden, mottok NVE tre uttalelser. Roan kommune anbefaler fortsatt sperring av vassdraget for oppgang av anadrom fisk, da de ønsker at MHN skal få best mulig betingelser til videre drift. Både Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fosen Naturvernforbund mener at fiskesperren må fjernes.

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om opprettholdelse av fiskesperren i Vikvassdraget legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12. Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, fiskerapport og høringsuttalelser samt NVEs egne erfaringer. I dette tilfellet dreier det seg i hovedsak om vandring og fiskens frie gang. Artene som er skadelidende av fiskesperren er i all hovedsak laks, sjørøtt og muligens ål (VU) registrert som sårbar på norsk rødliste. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

Historisk har Vikvassdraget vært et svært attraktivt vassdrag for fiske, men det var før vassdraget ble regulert i 1950. Etter reguleringen forsvant det meste av laksen fra vassdraget og sjørøttbestanden ble kraftig redusert. Fiskeundersøkelsene som følger konsesjonssøknaden anslår et produksjonspotensiale ovenfor fiskesperren på 400-800 sjørøtt årlig slik forholdene er i dag. I følge undersøkelsene vil mangel på upåvirkede gyteområder og vanskelige vandringsforhold være en begrensende faktor selv etter fjerning av sperra.

Nedre Vikvatnet vil kunne ha en viss verdi også for sjørøtt fra andre vassdrag, bl.a. til overvintring. I de siste årene har forskning vist at sjørøtten har ulike strategier for å overleve, ved forskjellig habitatbruk og vandringsmønster gjennom alle årstidene. Dette er dokumentert gjennom NTNU Vitenskapsmuseet sin rapport 2014-6. I denne rapporten blir det vist til sjørøtt som overvintrer i Rovatnet. Sjørøtten som overvintrer i Rovatnet er både fisk som er hjemmehørende i vassdraget og fisk fra naboelver. En ferskvannslokalitet som ligger nær sjø vil i tillegg kunne ha en viss betydning dersom det er stort lusepress i fjorden og ferskvann har en avlusningseffekt. Dette er forhold som også Fylkesmannen peker på i sin høringsuttalelse. Fylkesmannen påpeker at dersom Nedre Vikvatnet kan benyttes til overvintring vil dette ha stor betydning hos sjørøtten i området. Fylkesmannen fremhever særlig muligheten til å vandre til refugier i ferskvann gjennom hele året i kystnære områder med høyt lusepress.

Den samlede belastningen på sjørøtt er, jamfør naturmangfoldloven § 10 blitt vurdert. Den samlede belastningen på sjørøtt i Midt-Norge anses som så stor at det veier tungt i NVEs vurdering knyttet til NVEs konklusjon om fortsatt sperring av Vikvassdraget.

NVE mener at Vikvassdraget vil kunne få en positiv effekt på sjørøtten dersom sperren blir fjernet. Forholdene for ørtet vil bli ytterligere forbedret hvis vandringsvei utbedres og habitatforbedrende tiltak gjennomføres slik MHN beskriver i brev av 30.10.2015.

En gjenåpning av Vikvassdraget vil kunne være et viktig bidrag for å ivareta framtidige levedyktige bestander av anadrom fisk i Midt-Norge. NVE mener at en tillatelse til stenging av vassdraget i ubegrenset tid ikke kan aksepteres. Vi legger betydelig vekt på at MHN har laget en framtidsplanplan, som omhandler ombygging av hele settefiskanlegget til resirkuleringsanlegg, med desinfeksjonsanlegg og fjerning av fiskesperren. NVE mener at dette vil kunne føre til en miljøgevinst på flere områder. Et resirkuleringsanlegg vil føre til et sterkt redusert vannbehov, selv med en betydelig økning i settefiskproduksjonen (biomassen i settefiskanlegget). Dette er i tråd med naturmangfoldloven § 12 om å fremme bruken av miljøforsvarlige driftsmetoder. Som strakstiltak vil MHN forbedre gyteforholdene i Vikelva nedenfor fiskesperren.

NVE mener at vassdraget bør åpnes for anadrom fisk så snart det lar seg gjøre. Vi ser imidlertid at det vil føre til betydelige merkostnader og ressurser dersom et desinfeksjonsanlegg skal tilpasses dagens gjennomstrømningsanlegg, når det foreligger en ombyggingsplan i nær framtid med endrede forutsetninger for desinfeksjonsanlegget. NVE mener derfor at en midlertidig tillatelse til sperring av vassdraget kan aksepteres i en ombyggingsperiode.

Konklusjon

NVE gir Marine Harvest Norway AS tillatelse til å opprettholde fiskesperren i Vikvassdraget fram til 31.12.2027.

Tillatelsen er gitt i medhold av vannressursloven § 8.

Tillatelsen blir gitt på følgende vilkår:

- Sperren skal fjernes så raskt som mulig og senest 31. desember 2027
- Det skal lages en miljøplan med habitatforbedrende tiltak for anadrom fisk i Vikelva og tilrettelegging for ålens vandring opp til Vikvatnet.
- Plan for habitatforbedrende tiltak skal leveres NVEs miljøtilsyn i Trondheim for godkjenning innen 1.5.2016.
- Det skal tas sikte på at planen skal kunne gjennomføres i løpet av 2016. Dersom dette ikke lar seg gjøre skal ev. utsettelse av tiltaket avklares med NVEs miljøtilsyn i Trondheim.
- Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelsene gitt i loven eller i medhold av loven, plikter konsesjonæren etter krav fra NVE å bringe forholdene i lovlig orden. NVE kan fastsette tvangsmulkt ved overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre bestemmelser med hjemmel i lov.
- NVE forutsetter at Marine Harvest Norway AS har ordnet de privatrettslige forholdene som eventuelt måtte bli skadelidende av tiltaket.

Om klage og klagerett

Dere kan klage på denne avgjørelsen til Olje- og energidepartementet innen tre uker fra det tidspunktet underretningen er kommet fram til partene, jf. forvaltningslovens kapittel VI. Klageretten er begrenset til parter (grunneiere, rettighetshavere og konsesjonssøker) og andre med rettslig klageinteresse (hovedsakelig organisasjoner som representerer berørte interesser).

En klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Gry Berg
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Roan kommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune